

DOI: <https://doi.org/10.71404/PPSS.2024.2.33>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ РЕЦИДИВНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОБАЦІЇ

Володимир Володимирович КОВАЛЬ,

*аспірант відділу аспірантури
(ад'юнктури) і докторантури
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Зростання рецидивної злочинності є однією з найбільш серйозних загроз для правопорядку, соціальної безпеки та стабільного розвитку суспільства. Сучасна правова система повинна забезпечувати не лише покарання злочинців, але й створювати ефективні механізми для їхньої соціальної адаптації та запобігання повторним правопорушенням. У цьому контексті пробація стає важливим інструментом адміністративно-правового регулювання, який поєднує профілактичну, реабілітаційну та контролюючу функції.

Пробація є важливим інструментом сучасної системи кримінальної юстиції, яка поєднує адміністративно-правові та соціально-виховні механізми, спрямовані на запобігання рецидивній злочинності. Її метою є створення умов для ресоціалізації осіб, які скоїли правопорушення, без ізоляції їх від суспільства, що дозволяє зменшити ризик повторного вчинення злочинів. Правова основа пробації в Україні закріплена у Законі України «Про пробацію», який регулює ключові аспекти діяльності пробаційних органів, визначає їх функції та завдання. Ефективність пробації забезпечується дотриманням кількох ключових принципів, серед яких індивідуальний підхід до роботи з правопорушниками, співпраця між державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, а також використання інноваційних соціальних технологій[1]. Система пробації охоплює комплекс адміністративно-правових заходів, що включають оцінювання ризику повторного правопорушення, планування та реалізацію індивідуальних програм роботи, спрямованих на соціальну реабілітацію, контроль за виконанням умов пробації та підтримку правопорушника в процесі адаптації.

Одним із ключових елементів діяльності пробаційних органів є оцінка ризиків рецидивної злочинності. Вона базується на використанні сучасних методик, що дозволяють визначити ймовірність повторного вчинення злочину, враховуючи особисті, соціальні та кримінально-правові характеристики особи. На основі цієї оцінки формуються індивідуальні програми роботи, які можуть включати консультування, психологічну підтримку, розвиток професійних навичок та сприяння у працевлаштуванні. Адміністративно-правові механізми пробації

передбачають моніторинг дотримання правопорушником встановлених обов'язків, таких як участь у соціально-виховних заходах, виконання судових приписів та інших умов, визначених програмою пробації[2]. Моніторинг здійснюється через регулярні зустрічі з пробаційними інспекторами, перевірку місця проживання та роботи, а також за допомогою сучасних технологій, таких як електронний моніторинг. Важливим аспектом пробаційної діяльності є співпраця з іншими суб'єктами адміністративно-правових відносин. Це включає залучення громадських організацій, психологічних служб, соціальних працівників та волонтерів для надання комплексної підтримки правопорушникам. Така взаємодія сприяє більш ефективному вирішенню проблем соціальної адаптації, що є основним завданням пробації.

Особливістю пробації як адміністративно-правового інструменту є її здатність інтегрувати норми адміністративного та кримінального права, забезпечуючи можливість застосування альтернативних покарань. Ці заходи спрямовані на мінімізацію негативних наслідків ізоляції, збереження соціальних зв'язків правопорушників і створення умов для їхнього повернення до нормального життя в суспільстві. Таким чином, пробація є важливим елементом забезпечення соціального правопорядку та запобігання повторній злочинності.

Практичні аспекти реалізації пробації спрямовані на створення ефективної системи ресоціалізації правопорушників, яка дозволяє мінімізувати ризик повторного вчинення злочинів. Одним із ключових елементів є впровадження реабілітаційних програм, які допомагають правопорушникам усвідомити наслідки своєї поведінки, змінити деструктивні звички та розвинути навички, необхідні для успішної інтеграції в суспільство. Ці програми часто включають індивідуальну та групову роботу, спрямовану на розвиток емоційної стійкості, комунікативних здібностей та вирішення конфліктів ненасильницькими методами. Психологічна підтримка відіграє важливу роль у роботі з правопорушниками, особливо з тими, хто має травматичний досвід або залежності, які часто стають причинами злочинної поведінки. Комплексна психологічна допомога включає оцінку психоемоційного стану, індивідуальне консультування та терапевтичні заходи, спрямовані на подолання внутрішніх конфліктів. Це дозволяє не лише знизити ризик рецидиву, а й сприяє формуванню більш стабільного емоційного фону, що важливо для адаптації особи у суспільстві[3].

Соціальна адаптація правопорушників також залежить від їхньої здатності працевлаштуватися та забезпечувати власні потреби. Навчальні програми, що пропонуються в рамках пробації, зосереджені на розвитку професійних навичок і підготовці до конкретних видів діяльності, які мають попит на ринку праці. Окрім того, важливим аспектом є взаємодія з роботодавцями, які готові працевлаштувати осіб, що проходять пробацію. Це сприяє не лише фінансовій незалежності правопорушників, але й створює умови для їхньої інтеграції у суспільство. Співпраця з громадськими організаціями та

волонтерами є важливим елементом успішної пробації. Громадянське суспільство здатне забезпечити додаткову підтримку правопорушникам, пропонуючи наставництво, участь у соціальних проектах та доступ до ресурсів, які можуть сприяти їхньому поверненню до нормального життя. Волонтерські ініціативи часто допомагають створити позитивне соціальне оточення, що сприяє зменшенню відчуженості та стимулює особу до конструктивної поведінки[4].

Сучасні цифрові технології значно підвищують ефективність пробації. Зокрема, електронний моніторинг дозволяє забезпечити точний контроль за виконанням умов пробації, одночасно зменшуючи необхідність постійної фізичної присутності інспекторів. Автоматизовані системи оцінки ризиків допомагають швидко й точно визначати ймовірність рецидиву, що дозволяє коригувати програми роботи з правопорушниками відповідно до їхніх потреб. Крім того, використання спеціалізованого програмного забезпечення спрощує облік та моніторинг виконання обов'язків, покладених на осіб, що перебувають на пробації. Ефективність практичних механізмів запобігання рецидивній злочинності значною мірою залежить від професійної підготовки працівників пробаційних органів. Підвищення кваліфікації персоналу, залучення спеціалістів із різних галузей, таких як психологія, соціологія та право, дозволяє забезпечити комплексний підхід до роботи з правопорушниками. Це, у свою чергу, сприяє створенню більш стійкої системи пробації, здатної ефективно вирішувати завдання запобігання повторним правопорушенням.

На нашу думку, практичні аспекти пробації є складним, багатогранним процесом, що вимагає інтеграції різних підходів, інструментів та ресурсів. Ефективність цих заходів визначається їхньою здатністю забезпечити реальну підтримку правопорушникам на шляху до ресоціалізації, запобігти рецидивній злочинності та сприяти зміцненню соціального порядку.

Отже, адміністративно-правові механізми пробації відіграють ключову роль у запобіганні рецидивній злочинності, поєднуючи заходи контролю, ресоціалізації та профілактики. Для підвищення ефективності цієї системи необхідно забезпечити її подальший розвиток шляхом удосконалення законодавства, посилення міжвідомчої співпраці та впровадження сучасних технологій у роботу пробаційних органів. Пробація є ефективним інструментом не лише для зменшення рівня рецидивної злочинності, а й для збереження соціальної стабільності. Її успішна реалізація залежить від комплексного підходу до вирішення проблем ресоціалізації та профілактики правопорушень, що потребує активної участі держави, громадянського суспільства та міжнародних організацій.

Список використаних джерел

1. Антонов В.П. Пробація як ефективний засіб ресоціалізації правопорушників: адміністративно-правові аспекти. *Публічне управління та право*. 2021. № 4 (32). С. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.32840/publaw.2021.4.8>.
2. Бондаренко М.О. Інституційні засади пробації в Україні: правовий аналіз. *Вісник Національного університету «Юридична академія України»*. 2020. № 2. С. 94–102.
3. Гончарук О.І. Роль адміністративного права у запобіганні рецидивній злочинності. *Право і суспільство*. 2022. № 3. С. 120–127.
4. Коваленко С.В. Реформування системи пробації в Україні: проблеми та перспективи. *Актуальні питання правознавства*. 2019. № 1. С. 84–90.